

Esmakordselt Saksamaal

Kümnes ESTO aastal 2009 toimub Münsteris (Westfalen)

ESTO 2009 orgkomitee sai käesoleva aasta 17. augustil ÜEKNi juhatuselt Ameerikas kirjaliku volituse organiseerida järgmine korraline ESTO aastal 2009 Saksamaal.

Orgkomitee on planeerinud kogu ürituse läbi viia viie päeva jooksul, s.o reede 26. juuni kuni teisipäev 30. juuni 2009. Toimumiskohaks on Münsteri linn Westfalenis. Miks just Münsteris?

Münsteri linn tähendab paljudele meie kaasmaalastele midagi erilist: pärast Teist maailmasõda asus linna lähedal suur eestlaste põgenike-laager. Paljudele, kes 1950. aastate alguses Euroopast välja rändasid, nii siia- kui ka sinnapoole üle mere, oli just Münster see koht, kust algas edasine rännutee. Osa põgenike-laagri asukate poolt loodud toonaseid eestlaste gruppe tegutsevad tänapäevani. Münsteri linnas asus aastakümneid ka EÜSLi juhatuse peakorter. Seega on Saksamaal olevatel eestlastel läbi aegade ikka ja jälle olnud tegemist Münsteri linnaga.

Turismi seisukohalt vaadates on Münster väga ilus ja huvitav ligi 280 000 elanikuga linn. Iidses vanalinnas leidub rohkesti hubaseid kohvikuid ja restorane. Münster on tuntud ka kui vana ülikoolilinn oma ca 60 000 tudengiga ja kui jalgrattalinn: mitte üheski teises linnas Saksamaal ei kasutata jalgrattaid liiklusvahendina nii palju kui Münsteris (rohkem infot internetis www.muenster.de).

ESTO 2009 ürituste toimumise peamiseks paigaks oleme valinud Halle Münsterlandi (edaspidi lühendatud HM, täiendav info netis www.halle-muensterland.de).

Lennuühendus terve maailmaga on tänu lähedal asuvalle rahvusvahelisele lennujaamale Münster / Osnabrück, mis on linnast vaid 25 minutise autosõidu kaugusel, samuti mugav. Rääkimata veel suurepärasest rongiühendusest Saksamaa ja kõigi Euroopa metropolidega kesklinnas asuva pearongijaama kaudu.

Orgkomitee on kindel, et Münsteri linn on just see õige koht, kus saab ESTO 2009 suurepäraselt läbi viia ning et meie külalised ei pea igavuse üle kurtma.

Kahjuks on meil ürituste ettevalmistamiseks jäänud suhteliselt vähe aega. Seepärast palume me kõikidel üksikisikutel ja kollektiividel, kes soovivad ESTO1 aktiivselt osaleda, võimalikult ruttu orgkomiteega kontakti võtta, märkides ära, millises vormis osaleda soovitakse. Palun ärge jääge ootama meiepoolset kirja, sest võib juhtuda, et seda ei tulegi, kuna meil pole teie koordinaate. Näidake omapoolset initsiatiivi! Kõik on Münsteris teretulnud!

ESTO 2009 orgkomitee (vasakult): Maie Kisis-Vainumäe, Meeli Bagger, Richo Zieminski, Gina Bauer, Maarika Remmert Allikas: PR

ESTO 2009 esialgsesse orgkomiteesse kuuluvad:

Richo Zieminski (rzieminski@gmx.de)	Saksamaa	Üldorganisatsioon ja vastutus, juriidilised küsimused
Gina Bauer (HSGmbH@t-online.de)	Saksamaa	Aukülastused, suhted konsulaatidega, aukonsultitega, baltsakslastega
Maarika Remmert (maarika@ish.de)	Saksamaa	Finantsid, majutamine (hotellindus)
Maie Kisis-Vainumäe (maie.kisis@t-online.de)	Saksamaa	Suhted üliõpilaskorporatsioonidega, teadlaste organisatsioonidega, kirikuga seonduva üldkoordinatsioon
Meeli Bagger (m.bagger@web.de)	Saksamaa	Kultuuriürituste üldkoordinatsioon

Ürituste esialgne programm

Reede, 26.06.09

- Avatseremoonia pärastlõunal kirikus
- Dzässikontsert sadama dzässiklubis, kell 20.30–23.00

Laupäev, 27.06.09

- Näituste avamine vanalinna kunstigaleriides, hommikul
- Üliõpilaskorporatsioonide konverentsid, HM – Weißer + Blaue Saal + Baar, kell 11.00–15.00
- Rahvapeo peaproov, HM Große Halle, kell 15.00–18.00
- Klassikalise muusika kontsert („Generationen“), HM – Congress Saal, kell 19.30–22.00
- Poppkontsert või disko sadama territooriumil hallis, kell 21.00–01.00

Pühapäev, 28.06.09

- Jumalateenistus kirikus, kell 10.00–12.00
- Rongkäik läbi vanalinna, mis lõppeb HM-s, ca 14.00–16.00
- Rahvapidu (koorid, rahvatants, võimlejad), HM – Große Halle, kell 19.00–22.00

Esmaspäev, 29.06.09

- ÜEKNi Rahvuskongress, HM – Weißer Saal, kell 10.00–13.00
- Teadlaste konverents, HM – Roter Saal, kell 10.00–13.00
- Synode, HM – Blaue Saal, kell 10.00–13.00
- Teatriõhtu, HM – Roter Saal, kell 19.30–22.00

Teisipäev 30.06.09

- Valguspeo peaproov, HM – Große Halle, kell 10.00–13.00
- Valguspidu (lõpupidu), HM – Große Halle, kell 18.00–01.00

Lisaks sellele on võimalik pakkuda:

- Südaõine vanalinna ekskursioon koos giidiga jalgsi või bussiga
- Maakondade kokkutulek moto all otsin? leian!
- Piknik
- Jalgrattasõit
- Laeva- või paadisõit Aasee'l
- ESTO sport naiste jalgpall
- Õhupalliga sõitmine
- Salakõrts

Orgkomitee liikmetel oleks väga hea meel, kui ülaltoodud informatsioon teie huvi äratas. Kohtumiseni Münsteris!

Parimate tervistega
ESTO 2009 orgkomitee

SELLES NUMBRIS

- Esmakordselt Saksamaal
- Konkurs ESTO 2009 logo kavandi leidmiseks **lk 1**

- Toimetaja veerg
- Annabergi lossis peeti iga-aastaseid eesti kultuuripäevi **lk 2**

- Euroopa Eestlaste Koori esimene suur laululaager Sangaste lossis 23.–27. juulil 2007
- Euroopa Eestlaste Koori esinemine Catthorpe Manoris (Inglismaa Eestlaste Ühingu Rahvapeol) 25. augustil 2007 **lk 3**

- Emakeelepäev Hamburgis
- II Maailma Eestlaste Ümarlaud **lk 4**

- Eesti Ühiskond Saksamaa Liitvabariigis projekt: „Saksamaal elavate eestlaste lapsed suveks Eestisse — laste suvelaagritesse”
- Kolmas kooliaasta Hamburgi Eesti Koolis **lk 5**

- Lühidalt
- Plaan rajada Vene-Saksa gaasijuhe läbi Läänemere tekitab eriarvamusi **lk 6**
- Majandusnurk

- Eesti teater Hamburgi teatrifestivalil **lk 7**
- In Memoriam

- Pilk ette
- Juubilarid
- Raamat: Mart Helme “Pronksiöö proloog”
- Tallinna Kammerorkestri kontsertreis **lk 8**

ESTO 2009

LOGO

kavandi leidmiseks kuulutatakse välja konkurss

Logos tohib kasutada kolme värvi — eesti lipu värvid.

Logos peavad olema sõnad — ESTO, 2009, Münster.

Soovitav oleks, kui kasutatakse mingit ainult Saksamaale omast sümbolit (nagu näiteks Kanada puhul on sümboliseerivaks kujundiks vahtraleht).

Soovitav oleks ka märke, et tegemist on 10nda ESTOga.

Kavandid palume saata kuni k.a 10. oktoobriks Richo Zieminskile e-posti teel.

Küsimuste puhul palun pöörduda e-posti teel Meeli Baggeri poole.

ESTO 2009 orgkomitee

Toimetaja veerg

Eesti elus on praegu mõndagi positiivset — majandusedu, rahunenud olukord Eesti-Vene suhetes, enamuse poolehoid valitsuse tegevusele jne. Eesti rahvuse püsijäämist on aga eriti just viimasel ajal ohustamas üks pikk ja näib justkui lõppematu katastroofide jada. See on olukord Eesti liikluses. Suvine liiklusõnnetuste statistika on rohkem kui masendav. President Ilveski mainis tarkusepäevale pühendatud sõnavõtus, et olukord Eesti liikluses on katastroofiline ja kordas fakti, et 16 aastaga on Eesti teedel ja tänavatel hukkunud üle 4000 inimese, mida on sama palju kui näiteks Põltsamaa linnas elanikke. Nii tekib paratamatult küsimus — kas tõesti oleme asjata valanud higi ja pisaraid omariikluse taassünniks või töötanud lootuses, et eestlaste iive ükskord positiivse joone võtaks, kui kõik selle nullib kohutav seis liikluses. Kas saame rääkida kultuurist, kui sellises lausa igapäevases tegevuses valitseb kultuuritus. Mitte ainult uudistesaadetes, kus pea iga päev tuleb juttu traagilistest liiklusõnnetustest, ei saa see fakt kinnitust, vaid seda näeb iga jalakäija, iga jalgrattur, iga autojuht. Tavaline on, et pööret sooritades ei vaevuta suunatulda näitama, tänaval liikleja võib jäädagi ülekäigurajal autode peatumist ootama, turvarihmad on tihti peale lahti, kiirusepiirangud ei taltsuta isegi mitte riigitegelasi, rääkimata keskmisest autojuhust. Hoopis hull lugu on purjus autojuhtidega, kellele ainuüksi mõeldes iga lapsevanema süda kiiremini taguma hakkab. Kust võetakse see õigus minna joobes olekus autorooli ning riskida nii teiste kui ka iseenda eludega?

Kas siis kuidagi ei ole võimalik saavutada kontrolli liikluses toimuva üle? Politsei annab endast parima, lähtudes muidugi võimalustest, mis nende kasutada on. Tavaliselt on aga nii, et kui kuskil liikluspolitsei patrullib, on sellest enamik sel trajektoril sõitvatest juhtidest teadlikud ja kui neil vähegi kainet oidu on, siis seavad nad oma asjad nii, et trahvist pääseda. Minu seisukoht on, et me ei saa selles kurvas seisus süüdistada ei politseid ega viletsas seisukorras teid, vaid ennekõike iseennast. Kultuuritus liikluses näib veerevat nagu lumepall, kogudes enda ümber järjest rohkem ja rohkem korralikke liiklejaid. Kuidas seda palli teistpidi liikuma saaks, ma ei tea, kuid midagi tuleb kiiresti ette võtta. Esikoht liikluses hukkunud inimeste arvu poolest — see pole kindlasti see, millega me tahame oma riiki reklaamida!

Karin Aanja

Annabergi lossis peeti iga-aastaseid eesti kultuuripäevi

Reede õhtul, kui ma oma Saksa kolleegiga Annabergi lossi ette jõudsin, kostis avatud lossiuksest rõõmsat jutusuminat. Just need avatud ukseid said minu jaoks Saksamaa eestlaste sümboliks — kõik, kes varem-hiljem saabusid, võeti sõbralikult tervituste ja kallistustega vastu, mitte kellelgi ei lastud üksinda mõnes nurgas redutada, vaid kaasati kiiresti vestlus-partneriks. Ehkki suurem osa kohalolijast, keda korraldaja andmeil oli 55 inimest, olid mulle vaid leheveergudel kas nime või kirjastiili poolst tuttavad, tundus mulle ometi, nagu oleksin kohtunud vanade sõpradega. See tore meeoleu kestis üha võimendudes ürituse lõpuni.

Kultuuripäevade põhiprogramm langes laupäevasele päevale, mil jõudsid kohale ka kaugema nurga inimesed. Pärast hommikusööki avas päeva EÜSLi esimees hr Richo Ziemiński, kes tervitas kõiki EÜSLi kultuuripäevade puhul ja andis juhtimise üle selleaastaste kultuuripäevade korraldajale pr Maarika Remmertile, kes tutvustas päevakava. Esimesena kutsuti kuulajate ette Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu (ÜEKN) juhatuse esimees hr Jaak Juhansoo, kes oma sõnavõtus rääkis ÜEKNi koostööst Eesti Vabariigiga ning allorganisatsioonidega, samuti ESTOst.

Hr Jaak Juhansoo selgitas, et ÜEKN on välismaal elavate eestlaste katuseorganisatsioon, mille tegevuse eesmärk on eesti seltside säilitamine nii Saksamaal kui ka mujal maailmas. Üldine probleem on, et sõjajärgselt loodud seltside liikmeskond väheneb, noored ei ole enam eestlusest huvitatud. ÜEKN asutati 1945. aastal Ameerikas, kusjuures Saksamaa oli üks esimesi, kes oli ühenduse loomise juures. Sidepidamine oli tollal väga raske, kirjad liikusid väga aeglaselt. Loomisel oli ühenduse peamiseks eesmärgiks vabadusvõitlus.

Eesti seltsid olid maailmas olemas juba 1938. aastal, mil seltside liikmed kohtusid Tallinnas, ning sellel kohtumisel peetud sõnavõttudest anti välja raamat. Ettekannete kogumikust võib lugeda, et juba sel ajal hoiatas üks mees, Otto Kiiser, eestluse väljasuremise eest välismaal. Vanemad inimesed ei usaldanud noori, eelistades Eesti Majade müümist.

Jaak Juhansoo rääkis ka 2009. aastal Saksamaal toimuvast ESTOst. Hetkel kuulub ÜEKNi alla 11 liikmesmaad, kellest kümme peab ESTO korraldamist vajalikuks. Järelikult on ÜEKNil kohustus seda üritust toetada. „ESTO on sõpruse uuendamise ja uute tutvuste loomise koht. Me kõik käime Eestis, kuid kui ma elan Ameerikas, siis ma tahan, et minu ümber oleksid eestlased,“ põhjendas hr Juhansoo oma seisukohta. Ta soovis Saksamaa eestlastele edu ja õnne ürituse korraldamisel ja läbiviimisel.

Hr Juhansoo kõneles ÜEKNi koostööplaanidest Eesti Vabariigiga. ÜEKN on esitanud Eesti riigile ettepaneku väliseesti esin-

duse loomiseks Tallinna. „Väljaspool Eestit elab vähemalt 100 000 eestlast, nende esindamiseks on vaja luua valitsuse juurde ametikoht, kus seistaks väliseestlaste huvide eest.“ Hr Juhansoo hinnangul puudub Eesti riigil igasugune ülevaade väliseesti seltside tegevusest, ka infovahetus on puudulik. Üks näide sellest: kolm aastat tagasi on väliseestlaste toetamiseks loodud Rahvuskaaslaste Programm, kuid keegi pole välismaal tegutsevatele eesti seltsidele programmiga avardunud võimalustest ametlikult teada andnud. Neid probleeme lubab ÜEKNi esimees lähiajal Eesti Valitsusega arutama minna.

Hr Juhansoo ettekanne oli haarav ja huvitav, tekitades ka elavat diskussiooni.

Programm jätkus noore eesti luuletaja, kirjaniku ja muusiku Tui Hirve ettekandega. Tui Hirv on Saksamaa eestlaste ja Eesti Raja lugejate jaoks juba tuttav, kuid oma esinemistega üllatas taas positiivselt. Tui hakkab sügisest poole kohaga tööle Eesti Päevalehes kontserdiarvustajana.

Noor poeet luges mitu luuletust oma esikteosest „Õli lõuendil“, valides ettekandeks nii riimuvaid kui vabavärsilisi luuletusi. Tui sõnul kirjutab ta kogemustest, milles rõhk on isiklikel mälestustel lapsepõlvest ja loodusetunnetusel. Lisaks luulekogule on Tui sulest värskest trükki jõudnud romaan „Tähe tänav“, millest kohalolijal samuti oli võimalus autori veenvas esitluses katkendeid kuulata. Raamatu peategelane on noor ja andekas muusik Hedda, kes otsib oma kohta (läbi kolme meessuhte) muusikute maailmas. Autor annab mõista, et finaali on tänapäeva tavapärasusest erinev — peategelane Hedda otsustab taanduda.

Pärast lõunasööki astus kõnepulti Mainori Kõrgkooli Ärijuhtimise Instituudi direktor hr Andres Arrak, kes on hariduselt jurist, kuid kes viimased kaksteist aastat on töötanud erakoolis. Koostöös ülikooliga ilmus 1991. aastal esimene majandusalane õpik, tänaseks on ilmunud kuus majandusalast õpikut — kolm ülikoolidele ja kolm gümnaasiumitele kasutamiseks.

Hr Arrak pidas ettekande teemal „Tagasivaade Eesti majandusele möödunud 15 aastal“, tutvustades slaidiprogrammi abil Eesti majanduspoliitilist mudelit. Sellist liberaalset majandusmudelit, mis on siiani Eesti jaoks edukas olnud, ei kohta Arraku sõnul maailmas just palju. Tekib küsimus, kas kõik teised on lollid ja meie ainsana targad või vastupidi. Mitmete näitajate ja allikate põhjal kuulub Eesti oma majandusvabaduselt maailmas esikümnesse. Pärast iseseisvumist on eestlased teinud palju tööd, iseküsimus kuivõrd tulemuslik see töötegemine on olnud. Arvestades seda, et mitmeid näitajaid kokku võttes on Eesti majanduses edukas olnud, võib hr Arraku sõnul juhtuda see, mida on lubanud peaminister Andrus Ansip: jätkates samal suunal liikumist nagu täna, võib Eesti järgneva viie

Selleaastased EÜSLi (Eesti Ühiskond Saksamaa Liitvabariigis) Kultuuripäevad toimusid 7.–9. septembril Annabergis. Üritus oli pühendatud EÜSLi 55. aastapäevale.

ÜEKNi juhatuse esimees Jaak Juhansoo

Foto: Maarika Remmert

aastaga tööpoolest Euroopa rikkama riigi hulka jõuda.

Järgmisena sai sõna EÜSLi juhatuse liige pr Gina Bauer, kes tervitas kohtalulnuid EÜSLi 55. aastapäeva puhul. „Saksamaa eestlaste tegevus muutub aastast aastasse aktiivsemaks peetakse aastapäevi, toimuvad üritused. Ma loodan, et koostöö ja tulevik on lootusrikkad!“ Aplausi saatel kutsuti ette kõik kohalviibinud Saksamaal tegutsevate Eesti rahvuskoondiste esimehed, samuti iga-aastaste ürituste ja projektide korraldajad-läbiviijad. EÜSLi sünnipäeva tähistamiseks löödi klaase kokku ja vesteldi mõnusalt mitmetel aktuaalsetel teemadel.

Enne pidulikku õhtusööki kutsuti Annabergi lossi raamatukogutappa kokku EÜSLi allorganisatsioonide juhid. Arutatud teemad olid mitmesugused ülevaade ESTO 2009 korraldusest, Eesti Vabariigi 90. sünnipäeva pidulik tähistamine Bocholtis, 2008. aasta EÜSLi juhtkonna valimised. Omalt poolt avaldan lootust, et kõik plaanid saavad edukalt elluviidud.

Õhtuüritused seljas, toimus pidulik õhtusöök, millele järgnes hubane kontsert „Soiree“ (sopran: Tui Hirv, klaver: Madleen Järveots) esituses. Kõlasid palad nii soomeugri kui ka maailmaklassikute repertuaarist. Kontser läks kuulajatele niivõrd hinge, et artistid kutsuti palava aplausi saatel lisalugugi esitama. Kontserdi lõppedes anti üle luksuslikud lillekimbud nii muusikaelamuse pakkujatele kui ka sünnipäevalapsele EÜSLi liikmele Maie Stratemannile. Oma tänusõnades ütles pr Stratemann, et nii palju külalisi pole tal veel ühelgi sünnipäeval olnud. Öhtu jätkus eestimaise tantsumuusika saatel.

Pühapäeva hommikupoolikul pidas jumalateenistuse lossi kabelis kirikuõpetaja Merike Shümers-Paas. Pärast lõunasööki pakiti asjad, et taas igapäevaste toimetuste tegemise juurde naasta, meele toredad muljed ja kohtumised, ning lootus hinges kõikidega peatselt kohtuda.

Karin Aanja

EESTI RADA

Eesti Rada
Eesti Ühiskond Saksa Liitvabariigis häälekandja
Vanim väliseesti väljaanne
Asutatud 1945. aastal

Peatoimetaja/Chefredakteur: Karin Aanja
Vastutav toimetaja Saksamaal/ Verantwortlicher Redakteur Deutschland: Maie Kisis-Vainumäe
Kaastöötaja/Mitarbeiter: Meeli Bagger
Toimetus Saksamaal/ Redaktion Deutschland: EESTI RADA
Maie Kisis-Vainumäe
In der Gracht 10
D-51105 Köln
tel: 0221/83 47 03
faks: 0221/830 31 03
e-mail: EestiRada@yahoo.de

Toimetus Eestis/ Redaktion Estland: Karin Aanja
Tipu mnt 7
71201 Kõpu, Viljandimaa
tel: (+372)53 929 684
Küljendaja: Kaja Pöder, Tallinn
Trükikoda: Bookmill, Tartu

Kirjasaatjad: Evely Baum / Hamburg
Tiina Kälisaar / Hamburg
Riina Leminsky / Hamburg
Liilika M. Allev / Hamburg
Merike Miländer / Köln

Tellimine/Abonnement: Aastatellimus 25 EUR
Euroopas 28 EUR
Väljaspool Euroopat 15 EUR
Tudengitele

Eesti Raja konto: Estnische Volksgemeinschaft in der BRD
EESTI RADA Deutsche Bank, Hamburg BLZ: 20070024
Konto nr 440011504
IBAN: DE64200700240440011504
BIC/SWIFT: DEUTDEDBHAM

Kuulutused, reklaam/ Anzeigen, Reklame: 1,00 EUR/cm²
alates 50 cm² – 0,80 EUR/cm²
alates 100 cm² – 0,70 EUR/cm²
alates 200 cm² – 0,60 EUR/cm²
üle 300 cm² – 0,50 EUR/cm²

Leinakuulutused: Kahe veeru laiselt: 1 cm kahel veerul – 5 EUR

Toimetus jätab endale õiguse toimetada ja lühendada kaastöid ning kirju nende selguse huvides. Avaldatud artiklite sisu eest vastutavad allkirjutatud.

Euroopa Eestlaste Koori esimene suur laululaager Sangaste lossis 23.–27. juulil 2007

Sangaste — Eesti ühe kaunima lossi ehitas 1881. aastal selle aja üks haritumaid baltisaksa mõisnikke krahv Frederich Georg Magnus von Berg (1845–1932) Windsori palee järgi. 23.–27. juulil toimus just selles suursuguses lossis Euroopa Eestlaste Koori esimene suur laululaager.

Euroopa Eestlaste Koor Sangaste laululaagris

Foto: Heiko Schmauck

Taolise koori kokkukutsumise idee kasvas välja juba 2003. aasta lõpust tegutsevast Saksamaa eestlaste projektkoorist, kuhu ajapikku on liitunud lauljaid Belgiast, Šveitsist ja Hollandist. Sangaste laululaagrisse oli lauljaid koos pere-liikmetega tulnud 60 ringis ning lisaks eelpool mainitutele veel Inglismaalt, Soomest, Taanist, Ukrainast ja Lätist. Kooritöö vastu on huvi tuntud ka Itaalias ja Luksemburgis. Koori kokkukutsumise eesmärgiks on osavõtt XXV Üldlaulupeost 2009. aastal, samuti ESTOst, mis kuulu järgi on jõudnud Saksamaale. Tähtsaks tuleb aga pidada ka omavahelisi kontakte, võimalust vahetult suhelda, rääkida oma rõõmudest ja muredest, leida ühiseid lahendusi. Seetõttu sai just

laululaagri raames kokku kutsutud ka Maailma Eestlaste Suvine Ümarlaud, mis oli ideeliseks jätkuks 2006. aasta detsembris Brüsselis toimunud.

Mõned kommentaarid Sangaste laululaagrist osavõtjalt:

...Tuleb tunnustada, et alguses olin suht ettevaatlik kogu ettevõtmise suhtes, aga see on vist paratamatu, kui ees seisab nädal pea 60 tundmatu inimesega. Lisaks polnud ma kunagi varem sellist tüüpi laululaagris olnud ega omanud mingit ettekujutust asjast. Aga tagantjärele mõeldes kadusid kõik eelarvamused juba Tartus — kõik oli kenasti korraldatud. Proovid olid pikad, aga teisiti seni võõraid

partiisid õppida pole ju võimalik. Aeg seab piirid ning minu meelest oli nii positiivne, et selline suur hulk inimesi siiski leidis aega kokku tulla viieks päevaks. Seltskond jättis väga sõbraliku mulje ja see, kuidas inimesed suudavad kella üheksast hommikul kella neljani järgmisel hommikul ilma suuremate pausideta laulda, avaldas suurt muljet...

...Oli kohe hästi lahe olemine. Sai uusi lauljaid tundma õpitud ja huvitavatele mõtlemistele ärgitatud. Identiteet ja integratsioon on tänapäeva maailma märksõnad, aga kuivõrd sügavuti ja erinevate inimestega selle teema üle me siis lõppude lõpuks ikka arutlema satume!...

...Mulle meeldis, et nii palju eestlasi erinevatest maadest kohal olid...

...Päevaplaan oli väga tihe. Teinekord võiks suve ajal väheke rohkem suvitamiseks aega olla, et saaks õues aega veeta. Ma ju Soomest ka, kus suvesooja aega on ainult paar kuud. Mina ei saanud viie päeva jooksul lossist väljagi või täisringi ümber lossi tehtud, ainult kaks korda jäätise-poeni. Ma muidugi oleksin võinud võtta selle aja, aga ei tahtnud, kohusetunne ja laulmisrõõm kaalusid üle...

...Inimesed olid toredad ja dirigendid super. Kahju oli lahkuda, jälleägemise rõõm on suur...

...Sain Sangastes kohe oma eluelamuse...

...Aili (3 a) harjutab kodus iga päev repertuaari ja nukud tantsivad ka viit rahvalaulu koos temaga. Temast tuleb kindlasti uus koorilaulja...

...Euroopa eestlaste ühendkoori idee on nii õige asi õigel ajal õiges kohas...

Lauljad said iseseisvaks tööks CDd häälerühmade kaupa sisse-laudud lauludega. Dirigentideks oli meil Kalev Lindal (Haaslava Meeskoor) ja Lauri Breede (Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli õppejõud, koorijuhtimise osakonna juhataja).

Eesti rahvatants Cattohorpe Manoris Inglismaal

Foto: Heiko Schmauck

Nädal enne Rahvapidu toimus Cattohorpe Manoris lastelaager. Laagri programm oli väga tihe. Igal hommikul toimusid eesti keele tunnid, siis kunstitöö tunnid — lapsed valmistasid käevõrusid, kaelakeesid, võtmerõngaid, kaarte ja palju muud, mida müüa laupäevasel Rahvapeol. Esemete valmistamisel oli kasutatud eesti rahvusvärve — sinist, musta ja valget. Iga päev toimusid lauluharjutused, kus lapsed õppisid eesti laule, millega nad esinesid noortekoorina laupäevasel Rahvapeol. Pärastlõunal olid mängud ja ujumine, pärast õhtusööki oli iga päev rahvatantsu harjutamine, Meil on selline kord, et iga laps peab kõiges kaasa lööma ja kõik noored esinevad publikule Rahvapeol. Peale rahvatantsuproove toimusid veel mängud ja siis oli noortel aeg magama minna! Kõik noored jäid laagriga väga rahule, nad uuendasid vanu sõprussidemeid ning leidsid ka uusi sõpru. Peaaegu kõik lubasid järgmisel aastal jälle laagris osaleda.

Kutsusime Euroopa Eestlaste Koori meie Rahvapeole esinema. Mina ja Toomas olime peaorganiseerijad ning Karin, Astrid ja ka mina laulame kooris kaasa. Lauljaid oli Saksamaalt, Belgiast, Šveitsist, Eestist, Soomest, Inglismaalt, Ukrainast ja Tšehhist. Kooriliikmed saabusid Cattohorpe'i juba neljapäeva

õhtul ja reedene päev oli mõeldud harjutamiseks. Samal ajal toimus ka lastelaager — olin mõnikord kooriga harjutamas, mõnikord lastega eesti keelt õpetamas või rahvatantsu tantsimas.

Laupäeval, 25. augustil toimus Rahvapidu. Eestlasi oli kohale tulnud kogu Inglismaalt ning ka Walesist ja Šotimaalt. Kokku oli kohal umbes 250 inimest.

Esimene osa kavast koosnes laagrinoorte õpitud lauludest ja teine osa oli pühendatud Euroopa Eestlaste Koorile. Noored esitasid laule hoogsalt ja vaimukalt. Eriti jäi meelde Alexander Edwardsi viiulisoolo, mis oli nii ilus, et tõi paljudele pisara silma.

Pärast lühikest vaheaega ilmus lavale Euroopa Eestlaste Koor. See oli suurepärase ja vapustav elamus nii koorile kui ka publikule. Kuulsin publiku käest arvamust, et see oli kõige parem koor, kes on kunagi käinud meil Inglismaal esinemas! Laulsime Veljo Tormise, Raimond Valgre, Rene Eespere laule ja teisi nii vanemaid kui ka moodsamaid eesti lugusid. Lõpunumbriks esines ühendatud koor, mis koosnes laagrinoortest, Euroopa Eestlaste Koorist, IES Tuleviku liikmetest ja ka Bradfordi Kungla naiste koori liikmetest. Laulsime kaks laulu — „Rukkilill” (kohaliku Inglismaal

Euroopa Eestlaste Koori esinemine Cattohorpe Manoris (Inglismaa Eestlaste Ühingu Rahvapeol) 25. augustil 2007

sündinud eestlase helilooja Peter Sheldoni looming) ja „Virulaste tants”. Ühendkoori juhatas Astrid Edwards. Kontsert oli võimas lõpp meie eeskavale.

Ilm oli imeilus (olime selle ette tellinud taevaisa käest!) ja noorte rahvatantsud toimusid vabas õhus pärast eeskava. Pärast oli veel ühislaulmine Peter Sheldoni akordioni saatel, millest ka Euroopa Eestlaste Koori liikmed võtsid agaralt osa.

Õhtul toimus tants Peter Sheldoni ja Alexander Edwardsi keyboardi saatel. Tantsiti ja lauldi veel hilis-ööni!

Oli igati tore ja ülimalt meeldiv pidu. Nii publik kui ka esinejad kiitsid peo head kordaminekut. Täname ÜEKNi veelkord lahke rahalise toetuse eest, mis aitas meid väga palju ürituse korraldamisel.

Suur aitäh ka kõikidele, kes aitasid ja löid kaasa lastelaagri kui ka Rahvapeo ettevalmistustele. Tänu ka Euroopa Eestlaste Koorile, eriti koorivanemale Mare Rahkemale.

Oli tõesti meelde jääv elamus!

Meenutas Reet Järvik

Veel kommentaare:

...See on kõige parem koor, kes on Inglismaal kunagi esinenud! Meil on neid siin palju käinud, enamuses Eestist, nii et see on tõesti kompliment!

...Arvan, et minu emotsioonid Cattohorpe'i mõisa peo suhtes on ülejäänud koorirahva omast veidi erinevad, sest mulle tekkisid täitsa nostalgilised tunded. Just sellised on

ka varem kunagi Saksamaa eestlaste peod olnud: piletikassas pannakse sinimustvalge märk rinda, siis peo avakõne (vanasti palju pikem), jutlus, laul, tants, hapukapsas, ja TOMBOLA! Baari äärde hakkab kava lõpu paiku juba rahvast kogunema...

...Inglismaa noorte laul oli väga ilus, samuti meie ühislaulmine. Rahvatants meeldis väga, eriti tantsijate erinevad vanused. Fantastiline!...

... Oli jälle nii tore kõigiga koos olla. See on niisugune mõnus vaba õhkkond, üks nali ja naer kogu aeg. Ja üksteise aasimine, mis tegelikult on väga sõbralik ja toetav...

... Inglismaal oli väga tore. Ürituse korraldajad olid väga suure töö ära teinud — suur tänu neile veelkord! Väga kena oli ka koori liikmetega paremini tutvavaks saada. Seltskond on meil lahe!...

...Tahaksin organiseerijaid tänada suurepärase elamuse eest — laulda nii toredas kooris nagu on Euroopa Eestlaste Koor! Tõeliselt hea oli kogu organiseerimine ... ja muidugi Inglismaa nelik-team'ile! ...head koorijuhid Kalev ja Lauri, kes oskuslikult õpetasid ja juhtisid meie laulmist. Palju edu, jõudu ja vastupidavust selles väga kenas ja kõigile vajalikus tegevuses ka edaspidiseks...

... Ühtaegu see ilus vana Inglismaa ja teisalt need noored, kes kandsid eesti rahvariideid, laulsid küll eesti keeles, aga ainuke keel, mida nad

valdavad, on inglise keel. Oma-pärane vaatepilt, mida seni pole sellisel moel kohanud. Tavaliselt räägib eesti rahvariide kandja ka eesti keelt, aga soov tulla ja olla eestlastega koos, olla eestlane omal moel, miks ka mitte! Ajad on muutunud ning muutumas ja kuhu me edasi läheme — see on ju meie endi valida! Ühine kõigile oli aga rõõm laulust ja tantsust. Mida siis enamat!...

Tulevikuplaanidest:

29. septembril esines koor Göteborgis ESTIVAL 07-I.

19.–21. oktoobril toimub Saksamaal Bonnis Annabergi lossis Euroopa Eestlaste Koori järjekordne laululaager. Laagrilõpu kontsert on samas 21. oktoobril kell 12.00.

25.–27. jaanuaril 2008 on laululaager Saksamaal Bonnis/Annabergi lossis.

27. jaanuaril, algusega kell 12.00 toimub samas Eesti Vabariigi 90. sünnipäeva kontsertaktus.

Kõik huvilised lähemalt ja kauge-malt on teretunud!

Euroopa Eestlaste Koori kroonika: www.eestikoor.eu Pilt laugulaagrist ja esinemistest: <http://www.flickr.com/photos/eestikoor/>

Ülevaated koostas Merike Miländer / Köln

Emakeelepäev Hamburgis

Algus ER nr 3, mai 2007

Keelepoliitiline ettekanne mitmekeelse ministereeriumipoolsest toetamisest ning läbiviimisest eesti haridussüsteemis: Riina Reintal, EV Haridus- ja Teadusministeeriumi peaekspert

Tänases numbris:

Eesti lapse esimestest keelelistest sammudest: Reili Argus, Tallinna Ülikool.

Järgneb:

Eesti laps mitmekeelses keskkonnas, Soome näitel: Sirje Hassinen, Helsingi.

Reili Argus on Tallinna Ülikooli keeleteadur ning ainus Eestis elav lapsekeele uurija. Oma ettekandes tutvustas ta tüüpilisi nähtuseid eesti laste emakeele omandamisel ning põhjendas ilmekate näidete varal, miks lapse keeleomandamisel esinevate komistuste puhul ei ole tegemist „vigadega“ klassikalises mõistes. Järgnev tekst on lühikokkuvõtte tema ettekandest.

Liilika M. Allev / Hamburg
liilika@eesti.de

KUIDAS EESTI LAPS RÄÄKIMA HAKKAB?

Reili Argus
Tallinna Ülikooli keeleteadur

Rääkimise algus. Ei ole võimalik täpselt öelda, miks mõned lapsed hakkavad varem, teised hiljem rääkima. Oma osa on loomulikult lapsega otseses vestlemises — näiteks võib täheldada kolmikute puhul üldiselt hilisemat rääkima hakkamist, kuna vanemate kogu energia kulub eelkõige hooldusele ning aega lihtsalt mahaistumiseks ja kõnelemiseks jääb vähem.

1. Protosõnad ehk päris sõnade eelkäijad ilmuvad enamasti enne lapse esimest sünnipäeva ning on poli-funktsionaalsed ehk nende sõnadega saab palju teha (*ehh, tähh, tataan, noh* — eriti viimase kasutamise eesmärgiks erinevad soovid — vestluse alustamine, st keelekollektiivi liikmeks saamine, suhtluse lõpetamine, soovimine, andmine, ulatamine, ning tähtsaim: suhtluse lõpetamine...). Struktuurilt on need sõnad enamasti 1- või 2-silbilised.

2. nn protosõnade järgnevad helijäljenduslikud sõnad ja **reduplikatiivid**. Need ilmuvad lalisemis-perioodi lõpul, mil suur osa kõnest veel arusaamatu. Esimesed sellised sõnad tekivad lapse keelde juba enne aastaseks saamist: *nt näämm, mää ja mömm, njäu ning auh-auh* 'tähdenduse koer', *krr 'vares', drr 'auto*, ka muud põrised masinad. Ilmselgelt on need sõnad saanud tuge hoidjakeelest, mängust või laulukatkest. Sellised sõnad on keelelise arengu seisukohast tähtsad. Esitaks reduplikatsioon ehk kordus, mis on seotud hoidjakeelele omaste rutiinsituatsioonidega (*kiiga-kaaga*: kiigutamine, *äiu-äiu*: kussutamine, *opa-opa*: hüpitamine jms). Omandamise seiskohalt ongi oluline segmenteeritavus ehk n-õ võimalus sõna kerge vaevaga tükkideks jaotada ja kõnejadast ära tunda. Reduplikatiivsed sõnad annavad lapsele juhuise selle kohta, kus asub sõna piir, kui pikk on mingi keeleline üksus. Peale segmenteeritavuse on tähtis ka muu. Vanem kasutab tavaliselt tugiverbi ja imitatiivi konstruksiooni, nagu *teeb kop-kop, teeb tuut-tuut* (mitte *tuututab, koputab*). Nii annab ta lapsele ette ilma morfoloogiata "keeletüki", mida saab kasutada nii, et sellele ei pea lisama ei pöördelõppe, tuletusliiteid jne. Seega ei muutu see sõna pikemaks kui 2 silpi. Laps aga jätab tuumverbi, mis tema jaoks mingit tähendust ei kann, ära:

LAPS: mõmmi taptap. (pane mõmmi kõndima)

HEN: taptap teeb?

Mis neist sõnadest pärastpoole saab? Näiteks ühendist *teeb kop-kop* saab poole aasta jooksul verb *kopsib*, reduplikatiivist *kiiga-kaaga* verb *kiigub*, imitatiivist *njäu* või *njäu* sõna *kass*, *dra* tähendus lahknub ning lapse keelde tekivad sõnad *auto*, *traka*, aga ka *iiu-iiu* jne.

Samuti kohandab lapsevanem oma keelt lapse võimetele vastavaks:

kui laps on pooleteiseaastane, on vanema keelde lisandunud onomatopoeetilise tüvega tuletatud verbe ja adverbe, mida näiteks vanuses 1a 2k lindistatud materjalis veel ei esinenud: *koputama, kopsima, haugub, kiigub, müraki, rögisib* ning sõnaliigiliselt interjektioonide ja adverbide vahepeale jäävaid sõnu *käuksti, hopsti, põmdi*. Seega lisab vanem onomatopoeetilistele tüvedele tasahaaval ka morfoloogilist informatsiooni. Need „ninnu-nännu-sõnad“ tulevad alateadvusest ning seda kasutavad ka kõrgharidusega vanemad. Toimitakse nagu söömiseagagi: kõigepealt lusikas, seejärel nuga-kahvel.

aglasem, ilmus mitm 1. pööre hiljem kui õdedel (*tee-me, läh-me*), õed olid enamasti tegevuse algatajad, vend aga pigem see, kes mänguga kaasa tuli.)

4. Mis on siis viga ehk kui laps mõne vormi valesti ütleb, on see siis üldse viga?

Eesti keele muutesüsteemis on toimunud palju ajaloolisi häälikumuutusi, süsteem ei ole kaugeltki reeglipärane ja lihtne ning lapsed püüavad seda keerukat süsteemi lihtsustada ja reeglipärasemaks muuta (või õigemini, nad eeldavad, et see on reeglipärasem). Sageli eelistavad lapsed selgemat ja läbipaistvat tunnus ja käänavad: *muna : muna : muna-t, saba : saba: saba-t, kaus : kaus : kausi-t, ka tühja-sse*. Esialgu käänas laps õigesti, aga siis, kui ilmus kõneste esimene t-lõpuga osastav, hakkaski laps selle eeskujul osastavat moodustama (kolm ühe kujuga vormi tundusid ilmselt alamarkeeritud). Varem omandatud jaatus (*issi tuli*) ning oleviku moodustamall (*tule!* - *ei tule!*) tingivad täiskasvanu mõttes vale vormimoodustuse, nt *ei tuli* (Andreas 2;0). Varem omandatud esimene pikk mitmuse osastav *väike - väike-seid* tingib kindla moodustamalli: *võõra-seid* (2;5 Andreas). Vormid, nagu *onu-seid* ja *tädi-seid* 2;6 - samuti lapsel moodustatud ilmselt *väike-seid* eeskujul. Varem omandatud vormi tüve kasutab laps ka teiste vormide moodustamiseks (laps ei taju tüvevaheldust, samal ajal kui vältelühenduse üldjuhul ei eksi): *juhe : juhtme* (varem omandatud) : *juhtme-t* (Andreas 2;0). Võib juhtuda ka, et üks vorm eelmises kõnevoorus tingib teise vormi jaoks moodustamalli, nt

EMA: kas keegi oli selle ära kiskunud?

AND: see oli ära kisku-dud jah. (2;3)

5. Esimesed laused

Eesti lapsel võib umbes pooleteiseaastaselt repertuaaris olla erineva pikkusega üksuseid, sõnu, st sõnavorme (mõni sõna ainult ühes vormis), hüüatusi, partikleid (nt *ära*), väljendeid ja n-õ sulamite ehk sõna ja väljendi vahepealseid analüüsivõimeid üksusi, nt: LAPS: vaata, kus pildid on.
LAPS: eissaa [= ei saa] eissaa [= ei saa].
LAPS: pitti [: pilti].
LAPS: ettaa [: ei taha].
LAPS: kesse [= kes see on, mis see on] ? (Andreas 1;7)

Eesti laste esimesed laused ilmuvad millalgi siis, kui lapsel on piisavalt sõnu, et neid kombineerida hakata (vähemalt 50 sõna) ja koosnevad üldjuhul tegevus-subjektist (ehk sellest, kes teeb ja kes on enamasti elus) esimesel kohal ja kohasõnast või omadust märkivast sõnast teisel kohal:
AND: issi kodu 'tuleb koju' 1;8;
HEN: emme pähh. 1;8
VAN: kus emme on?
HEN: emme linna. 1;10 (linna II vältes) 'linnas'
HEN: Ninnu öue. 1;9 (õue III vältes)

Sageli kasutab laps tegusõna asemel mõnd muud sõna, nt suhtesõna: HEN: *Ninnu ei*. 1;8 'ei taha'

Esimestes kolmeliikmelistes lausetes on kolmandaks elemendiks enamasti omajat märkiv omastavas käändes nimisõna:
HEN: onu auto linna 'onu auto on linnas'
HEN: emme tupa ei. (tupa II vältes) 'ema ei ole toas'

Kolmandaks elemendiks lauses võib olla veel mõni onomatopoeetiline tegusõna laiend: HEN: mämm-mämm kuku au. 1;10 'söökk kukkus maha', HEN: mäu kuku pläu. 1;10 'kass kukub (plärtsti?)'

6. Kokkuvõtteks

Laps paneb keelesüsteemi kokku tähenduslikest üksustest, mis on tema jaoks pragmaatiliselt olulised (millega saab olulisi funktsioone täita, midagi olulist teha) ja morfoloogiliselt lihtsad. Päris alguses on oluline pigem mälu töö ehk tervikutena omandamine. Seejärel hakkab laps oma grammatikat looma ning lapse reeglisisüsteem on reeglipärasem kui täiskasvanute oma. Siit tulevad ka (täiskasvanu mõttes) vead ehk üleüldistused, mida ei maksa mingil juhul veaks pidada, vaid mis annavad tunnistust hoopis sellest, et laps analüüsib keelt ja moodustab ise oma reeglid. Kuuldes rohkem õigeid vorme, kaovad tasahaaval (aasta jooksul, vahel varem, enamasti) ka need n-õ vigased vormid. Kolmandaks eluastaks on suurem osa tunnuseid ja lõppe omandatud, hakkab arenema tuletussüsteem ja tekivad liitlauseid.

II Maailma Eestlaste Ümarlaud

26. juulil toimus Euroopa eestlaste esimese laululaagi raames Sangastes maailma eestlaste ümarlaud, mis oli juba teine omataoline. Esimene ümarlaud toimus möödunud aasta tagasi Belgias.

Osavõtjaid-kuulajaid-arutlejaid oli 70 ringis — eestlaste kodust ja väljastpoolt Eestimaa piire. Avasõnad ütles korraldaja, Belgia Eesti Seltsi esinaine Mari Tomppja Valgamaa rahva poolt tõi tervitusi maavanema kohusetäitja Kalev Härk.

Ettekandeks sai sõna professor Peeter Tulviste, kes rääkis inimeste valmisolekust muudatuseks, vaadeldes seda psühholoogilisest aspektist. Suured muutused Eestis 1988. aastal olid katsumuseks meie kõigile, kuid kui valmis me tollal nendeks muudatusteks olime? Kui keegi väidab, et ta teadis ette, mis tuleb, siis vaevalt see võimalik oli — kõik me lootsime, et Eesti saab vabaks, aga keegi meist ei omanud mingitki ettekujutust, kuidas siis edasi läheb. Samasugused muutused elasid läbi ka eestlased, kes kunagi välja rändasid. Olid ootused ja lootused, kuid nende taga suur teadmatus ning ettevalmistamatus. Lääne pool oli vabadus, aga võõras keel ja võõras keskkond, Siberis oli vaid raske üleelamisvõitlus ning kohalejäänutel oli küll eesti keel, aga polnud enam vabadust. On kindlaks tehtud, et mida parem on inimese haridus, seda paremini tuli ta toime uude keskkonda sulandumisega.

Professor Tulviste rääkis ka identiteediprobleemist, tuues näiteks aprillisündmused Tallinnas. Meile kõigile on tähtis, kes me oleme, eelkõige iseenese sisemuses. Kõne oli rahvusliku ja isikliku identiteedi probleem ning küsimused, mis on seotud identiteedi hoidmisega paguluses ja Eestis, venelaste identiteediprobleem Eestis.

Tartu Ülikooli avatud ülikooli keskuse juhataja Aune Valk puudutas oma ettekandes samuti eestlasteks olemisega seotut. Olla eestlane — selle tähendus on erinev kodumaal ja välismaal. Erinev on identiteeditunnetus ka sel juhul, kui see saab meie suhtes defineeritud teiste poolt. Näiteks: astudes Euroopa Liitu olime meie, eestlased teiste jaoks vaid ekssovetid ja nii meid ka defineeriti, mitte selle läbi, mida me iseendi juures tähtsaks ja väärtuslikuks pidasime, näiteks et me oleme üks kõige vanem paikne rahvas Euroopas. Sellised erinevad identiteedi defineerimise variandid tekitavad aeg-ajalt pingeid kõikjal. Lühidalt peatus Aune Valk ka väliseestlaste eesti identiteedi küsimusel.

Väliseestlaste identiteedi tähendus erineb kodu- ja väliseestlaste omast, samuti on eestlasteks olemisel väliseestlaste endi hulgas palju erinevaid tõlgendusi. "Eri ühiskonnateadlastel on vaja teemade käsitlemiseks mõistete raamistikku. Väljaspool Eestit elavate eestlaste määratlemiseks sobib hästi mõiste — maailma eestlased", soostus Valk professor Tulvistega. Mis siis tähendab olla eestlane — üks mõelgem igaüks nüüd pisut oma mätta otsast!

Jüri Trei rääkis eestlaste ajaloo ja probleemist ja sellest, et me ei tunne oma ajalugu! Me peame hakkama ajalugu senisest enam väärtustama, et seda teistele edasi anda. Samuti peab tunduvalt rohkem tähelepanu pöörama neile eestlastele, kes on eestlastena teinud välismaal ajalugu. Me tunneme liialt vähe oma kuulsusi, kes ka tänapäeval tähelepanu väärisksid, samuti kuuluvad meie ajaloo juurde baltisakslased ja venelasedki. Üks näide paljudest: "Eestlaste ajaloo Peterburis, kus eelmise sajandi alguses elas 110 000 eestlast, ei räägita-kirjutata üldse. Ometi on Peterburg eesti kultuuri häll. Paljud tänapäeva noored ei tea sellest midagi." Ajalugu on tihipeale valgustatud vägagi üheühelisel, on aeg hakata käsitlema meie ajalugu ka tänapäevase vaatenurgalt.

Kultuuriministeeriumi esindas aseantler kultuurilise mitmekesisuse ja välisuhte alal Anne-Ly Reimaa. Proua Reimaa, töötades veel mõni aeg tagasi Brüsselis, on ise laulnud Belgia ja Saksa kooris, seega omab ülevaadet eestlaste tegevusest neis maades.

Tähtis töövõldekond on välisuhted — maailma eestlastega suhtlemine nii idas kui ka läänes. Väljaspool Eestit elab ligikaudu 160 000 eestlast. Väga tähtis on saada teavet eesti organisatsioonide kohta välismaal, et tagada teotused eesti keele ja kultuuri arendamiseks ka edaspidi. Kultuuriministeeriumi vastava töösektiooni eesmärgiks on, et ka aastal 2030 oleks olemas väljaspool Eestit veel eesti kultuuriruum. Omaette eesmärgiks on kultuurivara (olemasolev arhiivide näol ja tulevikuks tulevik) digitaliseerida ning seeläbi teha kättesaadavaks laiemale huviringile, mitte jääda pisikeseks, enesekeskseks ja suletud kultuurisaarekeseks. Sellisteks projektideks on olemas teotused ELI poolt ja neid tuleb kasutada. Eesti kultuuri paremaks tutvustamiseks on loodud kultuuriatasee ametikoht, seni on neid viis — Pariisis, Berliinis, Moskvas, Brüsselis ja Londonis.

Tagasi finantsküsimuse juurde — kuidas rahastada ja toetada välismaal tegutsevaid eesti kultuurikanalid? Selleks on loodud RAHVUSKAASLASTE PROGRAMM. See ongi mõeldud selleks, et toetada rahvuslikku ühtekuuluvustunnet ning eestlust väljaspool Eestit. Raha laekub selleks Kultuurikapitalilt ja Hasartmängumaksu Nõukogult. Nendele Organisatsioonidele tuleb esitada vastavad taotlused-projektid teotuse saamiseks. Veelkord rõhutada kõneleja, et väga tähtis on, et eestlust hoidnud arhiivid ja suuline pärimus ei läheks kaduma! Samuti on väga oluline, et oleksid ometi kord olemas kontaktid väliseesti organisatsioonidega, andmed nende asukohast, info nende tegevusest. See info peaks koonduma EV Kultuuriministeeriumi juurde.

2008. aasta on Eesti Vabariigi 90 juubeliaasta. Sellega seoses on antud erinevatele ministereeriumitele korraldada erineva temaatikaga kuud — NB! 2008. aasta august on EKSIILLI KUU (korraldajaks Kultuuriministeerium).

RAHVUSKAASLASTE PROGRAMMIST rääkis lähemalt Kultuuriministeeriumi nõunik Eva-Maria Asari.

Toetatavad valdkonnad on jagatud kuude alagruppi.

- Eesti keele õpe välismaal
- Haridus (eesti päritolu üliõpilaste, kes tulevad õppima EVsse, on ette nähtu teotused), välismaal tegutsevate Eesti koolide varustamine õppematerjalidega, eesti keele ja meelelaagrid Eestis
- Kultuurivaldkond (kultuuriseltside, kooride, foorumite toetamine)
- Kirikud ja kogudused väljaspool Eestit
- Arhiiviväärtuste säilitamine ja ka kodumaale toimetamine
- Kodakondsusega seotud küsimused

Programmi juhib Haridusministeeriumi koostöös Kultuuri-, Välis- ja Sise-ministeeriumiga.

Jutujärg läks üle muusikale ja sellega tegelejale. Sõna sai Tallinna Filharmonia direktor Jüri Leiten. Ta tutvustas Tallinna Filharmonia põnevaid kultuuriprogramme ja rääkis korraldatavast Birgita Festivalist, kus kohtuvad väga mitmete maade erinevad kultuurid.

Ants Soots ei vaja liigseid kommentaare, kui juttu tuleb meie suursündmusest — Eesti Üldlaulupeost. Lühidalt 2009. aasta Üldlaulupeo korraldamisega seonduvast.

"Laulupeoks tuleks nimetada Eesti Üldlaulupeo ja Eesti Noorte Laulupeo. Laulupeo mõiste ei tohi laiali valguda, iga ühislaulmine ei ole veel laulupeo! Laulupeo toimub 25. korda, seega on tegu väga unikaalse järjepidevusega. Laulupeo on ennekõike koorikultuuri pidu. Laulupeo on sündinud rahvusliku "iseolemise demonstratsioonina". Eesti Vabariigi taasiseseisvumise ajal tekkis korraga probleem — vabadus käes, milleks veel see laulupeo?! Õnneks on jõudnud kohale arusaam, et laulupeo pole üksiküritus, vaid rahvusliku kultuuri pidev protsess. Koorikultuur pole üksikharastus, vaid rahvusliku kultuuri üks komponent, sellega kaasneb ka vastutus rahvuskultuuri eest! Kas laulupeo peaks muutuma? Laulupeo pole see koht, kes näidata üles konkurentsivõimet teiste üritustega. Laulupeo on üks selge formaat, see on üks rituaal. Laulupeole peab jääma tema ehadus. Loomulikult peavad tulema uued laulud ja rõhuasetused, aga midagi peab ju olema KA JÄÄV!"

Järgneb lk 5

Sõna võtab Belgia Eesti Seltsi esinaine pr Mari Tompp

Foto: Heiko Schmauck

Algus lk 4

2009. aasta Üldlaulupidu toimub kahel päeval. Esimene päev — avamine ja vokaalstümfoonilised teosed (valikkoorid), teine päev — eesti muusika, eesti klassikute teosed. Laulupidu läbivaks mõtteks on põlvkondade sidusus. Lugupidamine ja usaldus põlvkondade vahel on tänapäeval sõlmkõusimuseks. Väliseestlaste alastest uuringutest, artiklitest ja loengutest rääkis väga huvitavalt Kaja Kumer-Haukanõmm. Lähemalt saab nende teemade kohta lugeda ajakirja MÕTE 3. juuli numbrist. Ajakirja annab välja Eesti Päevaleht.

Tartu Ülikooli väliseesti uuringute keskus korraldas sel kevadel üleülikoolilise loengukursuse "Väliseestlased". Huvitavaid arvamusi ja noppeid sellest alljärgnevalt.

Kes on väliseestlane?

- Eestlane, kes on lahkunud Eestist ja asunud elama mujale maale
- Ennast eestlaseks pidav inimene
- Eestlane, kes ei ela Eestis, kuid on säilitanud sidemed Eestiga, omab Eesti identiteeti
- Inimene, kes on elanud kogu elu väljaspool Eestit, kuid juured päri nevad Eestist

Enamik tõmbas piiri eestlaste vahele selliselt: kes enne taasiseseisvumist olid Eestist lahkunud, olid nn väliseestlased, need aga, kes peale taasiseseisvumist lahkusid, polnud väliseestlased.

Mis seostub väliseestlusega? — ESTO, Eesti Majad, Eesti Koolid, organisatsioonid, tegevusgrupid, kõik, mis on seotud kodumaa vastu huvi näitamisega, inimesed, kes hoiavad eestlust ja eesti keelt au sees, püüavad maailmas eestlust tutvustada, säilitades eesti kultuuri ja on kursis Eesti asjadega. Väliseestlaste temaatika on väga suur ja lai, seda uurivad erinevad distsipliinid ja seda saab vaadata vägagi erinevate nurkade alt.

Eesti Kultuuriseltside Ühenduse esimees härra Valter Haamer kutsus erinevate maade erinevaid eesti seltse koostööle ühise eesmärgi nimel hoida ja arendada eesti kultuurikeskkonda.

"Sellised kohtumised ja asjalikud inforohked mõttevahetused on meile, mujal maailmas elavatele eestlastele väga vajalikud. Sain uusi mõtteid ja ideid," kinnitas Müncheni Eesti Rahvuskoondise esinaine Karin Ladva-Zoller, võrulanna, kes elab Saksamaal juba 15 aastat.

"Olen elanud ja töötanud Soomes Tampere 15 aastat. Tore on teada, kuidas läheb teistel, kodust kaugemal elavatel eestlastel. Liitusin rõõmuga Euroopa Eestlaste Kooriga," lausus Tampere kontsertmeisteri ja klaveriõpetajana töötav Ilona Lang.

"Mina käin sageli Eestis ja olen kodumaa eluga hästi kursis ajakirjanduse ja sagedaste kodukülastuste abil. Tore oli kuulata elulähedasi arutelusid identiteedist, hea ettekanne oli professor Tulvistelt," märkis Helsingis elav Lembit Int, EV presidendiproua Evelin Ilvese isa.

"Mul pole identiteediprobleeme, käin iga poole aasta järel Eestis. Laulan projektkooris, olin juba jaanuaris Bonnisi Saksamaa eestlaste laululaagris," rääkis tosin aastat Genfis ÜRO peakorteris kaubandusosakonnas spetsialistina töötav Tauno Kangur.

Esitati teemade kohta küsimusi ja saadi vastuseid.

Kahju oli, et meie Eesti Raja toimetusest, rääkimata ÜEKNist keegi esindatud polnud. Just viimase organisatsiooni suhtes nõustun täiesti Rootsi Eesti Päevalehe toimetaja Ülo Ignatsiga, kes oma juhtkirjas "Globaalne eestlus saab võimalikuks" kirjutab: "Sangaste lossis arutati, kuidas luua ülemaailmselt väliseestluse andmebaasi, mille läbi saaksid kergemini suhelda kõik eestlaskonnad üle maailma ja kus pidevalt ripuks üleval kõige uuem informatsioon... Idee on nii lihtne ja nii elegantne, et paneb imestama, et keegi midagi niisugust veel ei ole loonud. See oleks ju võinud olla üks Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu ülesandeid, aga midagi sarnast pole veel üles ehitatud..."

Sisutiheda ümarlaua lõpetas Euroopa Eestlaste Koori debüütkontsert.

Merike Miländer / Köln

Eesti Raja toimetuseni jõudis kutse ümarlauale nii hilja, et ajalistel põhjustel polnud võimalik kohale sõita.

ER toimetus

Eesti Ühiskond Saksamaa Liitvabariigis projekt:

„Saksamaal elavate eestlaste lapsed suveks Eestisse — laste suvelaagritesse”

Kätte on jõudnud esimene sügiskuu — september — ja aeg selle aasta suvelaagri otsad kokku tõmmata.

Siinkohal tahangi anda väikese ülevaate EÜSLi projekti „Saksamaal elavate eestlaste lapsed suveks Eestisse — laste suvelaagritesse“ 2007. aasta laagrisuvest.

Sedapuhku külastasid Eesti suvelaagreid 13 last. Mõnele lapsele oli see juba teine või kolmas kord,

kuid mõnele esmakordne elamus. Lastevanematelt olen kuulnud, et kõik lapsed veetsid toreda aja ja soovivad järgmisel aastal oma sõpru ja sõbrannasid taas kohata. Huvi projekti vastu on kasvamas. Täna teatakse on järgmise aasta osavõtjate nimekirja juba registreerunud 24 last.

Tahan tänada ÜEKNi, EÜSLi, Eesti Haridus- ja Teadusminis-

teeriumi, kes ühtekokku seda projekti sel aastal 3600 EUR suuruse summaga toetasid.

Projektiga võite veel kord lähemalt tutvuda EÜSLi internetileheküljel <http://www.eestlased.de/EYSL/lastelaagrid.htm>

Maarika Remmert

EÜSLi juhatuse liige
EÜSLi lastelaagri projektijuht

☒ Tere,

mina olen Liina. Olen kolmeteistaastane, sündinud ja kasvanud Saksamaal, Mainzis ja Mainzi lähedal. Ma olen pooleestlane ja poolsaklane. Ma käin iga suvi Eestis ja muidu räägin palju oma sugulastega telefoni teel. Juba teist suve käisin ma Laoküla Merelaagris EÜSLi lastelaagrite projekti toetusel.

Nüüd tahaksin teile lähemalt nendest laagrisuvedest jutustada.

Laager asub otse mere ääres ja elatakse telkides, mis näevad välja nagu kummuli paadid. Iga päev algas kell kaheksa äratusega, meile anti aega end riidesse panna, siis oli rivistus, pärast seda läks hommikujooksuks ja võimlemiseks. Süüa saime sõduritoitu, mida toodi Paldiski Rahuoperatsioonide Keskusest, meie naabrusest. Saime kadeti või optimistiga purjetada ja ujumas käia. Kui oli piisavalt soe, pandi kaatri taha tuub ja sellega said siis kõik sõita, kes tahtsid. Eriti lahe oli sõita ka maapurjekaga, kui meil olid professionaalsed maapurjetajad külas, aga mitte kõik ei julgenud, nii et need, kes tahtsid sõita, said kohe mitu korda.

Kõik, kes olid esimest aastat laagris, pidid läbima paadieksami ja ära õppima kõik vajalikud meremeheõlmed. Toimusid võistlused aerutamises, pingongis, jalgpallis, võrkpallis Laoküla Merelaagri moodi (vahe on lihtsalt selles, et seda ei mängita väikse, vaid suure võimlemispalliga), stressis (kaardimäng). Iga aasta on ka ööhäire, kus me peame koos võistkondadega igasuguseid ülesandeid lahendama. Samuti korraldati meile filmiõhtuid ja diskosid. Käisime Paldiski sadamas, kus vaatasime laevu, piirivalves ja Paldiski linnas ka.

Laagri lõpus vahetasime üksteisega msn'i ja rate'i nimed, et saaksime talvel „kribada“ (interneti teel kirjutada) ja järgmiseks aastaks kokku leppida, sest järgmisel suvel tahaksin sinna laagrisse tagasi.

Liina Deutschler, 09/2007

Kolmas kooliaasta Hamburgi Eesti Koolis

1. septembril alustas meie koolipere kolmandat õppeaastat. Pärast pikka suvevaheaega rõõmustasid lapsed, vanemad ja õpetajad jälle nägemise üle. Koolijütsid olid suvel pikemaks sirgunud ja Eestis puhates tublisti eesti keelt harjutanud. Tervitusemängu ja -lauluga, maiustuste ja päevalilledega algas esimene koolipäev.

EÜSL Hamburgi Eesti Kooli õpilased ja õpetajad 2007. aasta sügisel

Lasteaiarühm

Celine Absalon
Dilan Arslan
Merle Forstner
Jakob Carl Bülck
Paul Kuljus
Freja Mahanssur
Irene Meyer
Rebekka Meyer
Emma-Liis Vuntus

Õpetaja: Reet Meyer

Eelkooliklass

Eren Arslan
Jaanus Forstner
Anna Katarina Koškina
Lasse Leminsky
Jasmin Sirli Rautmann
Marleen Vals
Ellen Widderich

Õpetaja: Ülle Röber

Kooliklass

Karen Faehling
Markus Faehling
Katja Klockmann
Kevin Röber
Carolin Sophie Weinert

Õpetaja: Tiina Kälissaar

Asendusõpetaja: Erge Weinert

Individuaalõpe (noorukid)

Ailina Salten
Juku Telschow

Õpetaja: Kaja Telschow

Kooli laulmisõpetaja: Larissa Nizker

Kooli tantsuõpetaja: Ave Vals

Kooli mudilasrühma õpetaja Liilika Mahanssur Allev ootab 1-2,5aastaseid lapsi, et avada uut rühma. Samuti võtame vastu lapsi teistesse vanuserühmadesse.

Info: 0172 40 75 205, tiina.kalissaar@web.de

Meil on hea meel, et ka Münchenis 22. septembril uus Eesti Kool oma uksed avab. Tervitame ja soovime head algust Müncheni kooliperele!

Tiina Kälissaar

Hamburgi Eesti Kooli õpetajad esimesel koolipäeval

Foto: Riina Leminsky

TEADAANNE

Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu (ÜEKN) stipendiumite komisjoni teatel on tänavuse aasta töö lõpetatud.

Esitati 156 taotlust — tunduvalt rohkem kui aastat varem. Rahuldada oli võimalik 40 taotlust, kokku 60 000 dollari (720 000 EEKi) ulatuses, õppetootuse alammääraks on 1 500 dollarit.

Sooviavalduste tase oli äärmiselt kõrge, teaduskondade valik väga laialdane, kuid silma hakkas nii majandus- kui ka arstiteaduse eriala.

Toetatakse kolme eesti noort Saksmaal.

ÜEKNi juhatus ja stipendiumite komisjon soovivad õpilastele edu kooliteel!

Lühidalt

● Euroopa komisjoni asepresident, transpordivolnik Jacques Barrot kohtus Eesti presidendiga. Muu hulgas räägiti ka Venemaa tolli põhjustatud ülipikkadest veokijärjekordadest Eesti-Vene piiril. Barrot kinnitas, et veokijärjekordade küsimus on tema teravdatud tähelepanu all. Kohtumisel kõneldi ka Via Baltica ja Rail Baltica tulevikust.

● Dirigent Neeme Järville anti pidulikult Pärnu aukodaniku tiitel. Otsus dirigent Neeme Järville Pärnu aukodaniku tiitel anda võeti vastu juba aasta algul ja selle üleandmine pidi toimuma vabariigi aastapäeval. Paraku ei saanud Järvi sellal Pärnusse tulla ega tulnud suvepealinna ka Oistrahhi festivali ajal. Nüüd, kus Järvi Eestisse oma raamatu esitlusele tuli, anti üle ka aukodaniku tiitel. Teise maailmasõja eelsel ajal on Pärnu aukodaniku tiitli pälvinud Vene admiral Konstantin Possiet, professor Friedrich Fromhold Martens ning riigivanem Konstantin Päts.

● Tallinna linnavolikogu kehtestas alates augustist linnas alkoholi müügi keelu alates 20.00 õhtul kuni 7.00 hommikul. Kolmes Harjumaa omavalitsustes säilib võimalus ka pärast kella 20 poodidest alkoholi osta, näiteks on Keila, Maardu ja Kernu valla juhid teatanud, et ei kavatse piiranguid kehtestada.

● Veiko Õunapuu esimene täispikk mängufilm "Sügisball" võitis Veneetsia filmifestivalil peapreemia kategoorias Orizzonti, mis tutvustab maailmakino uusi suundi. "See film on kunstiteos, sest ta on inimlik ja tabab inimloomust tema tõelises olekus. Osad neist kaadritest olid mulle väga lähedased ja karakterid polnud üle pingutatud, vaid täpselt sellised, nagu me ise oleme", kommenteeris "Sügisballi" Edward Lachman, operaator filmidele nagu "Erin Brockovich", "The Virgin Suicides" ja "Light Sleeper". Tegemist on suurima preemiaga, mida üks Eesti film kunagi saanud on.

● Eesti ettevõtete müügitulu kasvas tänava teises kvartalis eelmise aasta sama perioodiga võrreldes jooksevhindades 23%, ulatudes 167 miljardile kroonile, teatas statistikaamet. Eelmise aasta teise kvartaliga võrreldes suurenes tulu tänava kõigil tegevusaladel. Müügitulu kasvas eelkõige materjalide ja kaupade hüppelise hinnatõusu tagajärjel ning tööjõukulude suurenemise tõttu. Kõige rohkem mõjutasid müügitulu kasvu jae- ja hulgi kaubandus-, töötleva tööstuse ning veondus-, laendus- ja sideettevõtted nende tegevusalade suurema osatähtsuse tõttu kogu müügitulus. Käesoleva aasta teises kvartalis tegutses Eestis ligi 45 000 ettevõtet 462 000 hõivatuga.

● Kuressaares kohtunud Balti riikide kaitseministrid leppisid kokku, et alates järgmisest aastast hakkab iga riik aastas tasuma 400 000 eurot Balti riikide õhuruumi kaitsmise eest. NATO riikide poolt on vastu võetud otsus jätkata õhu turvamist kuni aastani 2011. Pärast seda peavad Balti riigid esitama oma kava, kuidas näeb õhutõrje välja aastatel 2011–2018 ning kuidas alates 2018. aastast võtta kohustused enda peale. Kaitseminister Jaak Aaviksoo sõnul teeb Eesti hanked ka koostöös Soome ja Rootsi, kuid nende riikide võimekused ja vajadused erinevad oluliselt Baltimaade omast.

Plaan rajada Vene-Saksa gaasijuhe läbi Läänemere tekitab eriarvamusi

Viimasel ajal on meedias palju kõneainet valmistanud Vene-Saksa gaasijuhtme ehitaja Nord Streami palve teha Eesti majandusvööndis esialgseid merepõhja uuringuid. Ehkki mitmed riigid on selleks oma loa juba andnud, ei jõua Eesti poliitikud kuidagi kokkuleppele. Nord Stream AG juhatuse esimehe Matthew Warnigu sõnul alustaks ettevõtte merepõhja uuringutega Eesti majandusvööndis esimesel võimalusel ning plaanib need lõpetada paari nädalaga.

Nord Stream AG taotleb luba selleks, et selgitada olusid gaasijuhtme võimalikul trassil, mis asub Soome lahes osaliselt Soome ja osaliselt Eesti majandusvööndis. Ettevõtte väitel ei kaasne uurimistöödega keskkonna saastumist, merepõhja muutmist ega kahjulikke mõjusid loodusele. Samuti ei teostata lõhkamist ega tervist kahjustavate ainete heitmist merre. Loataotlusele järgnenud kirjas täpsustas ettevõtte, et uurimistööde käigus ei kasutata pöörlevaid puure. Nord Stream taotleb luba geofüüsikaliseks ja geotehnoloogiliseks uuringuteks, visuaalseteks ülevaateks ja setteproovide võtmiseks. Uuringuloa andmine ei tähenda gaasijuhtme ehitusloa andmist Eesti majandusvööndis.

Tehnikaülikooli meresüsteemide instituut ei näe põhjust, miks peaks Eesti keelama Vene-Saksa gaasijuhtme ehituse esialgseid merepõhja uuringuid, ent peab vajalikuks teatud tingimusi. Instituudi teadur Urmas Lips rõhutas Eesti Raadiole antud intervjuus, et Eesti peaks kasu-

tama õigust saada uuringuid tegevale laevale oma spetsialiste, et nad näeksid, mida ja mis vahenditega tehakse ja et Eesti uuringu tulemusi usuks.

"Teine asi, kui tõesti jõuab asi nii kaugele, et on selge alternatiiv, mida uuritakse, et see (gaasijuhe) läheb Eesti vetest läbi, siis peaks hakkama Eesti riigi jaoks protsess nagu otsast peale," lisas Lips. „Sest siis tuleb algatada keskkonnamõju hindamine meie seaduste kontekstis, mis tähendab seda, et siis me saaksime kaasa rääkida ka selles, mida uurida.”

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna hinnangul võib võimalik gaasijuhtme rajamine Läänemere olla seotud mitmete keskkonna- ja julgeolekuohtudega. "Eesti ei peaks andma Nord Streamile tingimusteta luba," rõhutas Riigikaitsekomisjoni liige Sven Mikser.

IRLi esimees Mart Laar kritiseeris erakonnakaaslastele saadetud kirjas koalitsioonipartnerist välisministrit Urmat Paeti, kes tegi ettepaneku anda Nord Streamile luba Vene-Saksa

gaasijuhtme rajamise eelseteks uuringuteks Eesti majandusvööndis.

„Meil polnud ega pole tahtmist nimetatud küsimust poliitiseerida ega kahtluse alla seada seni igati positiivselt kulgenud koostööd valitsuses. Seetõttu ei esinenud IRL mingite täiendavate seisukohtadega kuni läinud neljapäeval (13.09) toimunud kabinetistiinguni, kus välisminister esitas ettepaneku uurimisluba anda," kirjutas Laar.

„See ettepanek lõppeks Eestile tõsiste probleemidega. Tema poolt esitatud argument, et Eesti võiks anda jaatava vastuse uurimistaotlusele ning seejärel eitava vastuse võimalikule taotlusele rajada Eesti majandusvööndisse gaasijuhe, on kahjuks naiivne," lisas Laar.

„Kuni päris viimase ajani on Eesti olnud loa andmise suhtes negatiivsel seisukohal. Nord Streami esimene taotlus lükati tagasi kui valesti vormistatud, suvel peetud valitsusliidu üldkogul esitas peaminister hulgaliselt argumente torujuhtmega seotud riskidest. Valitsusjuht

kinnitas, et Eesti kasutab vastamiseks ära maksimaalse aja ehk neli kuud ning et otsust ei jäeta välisministri hooleks, vaid see tehakse konsensuslikult koalitsioonis," tuletas Mart Laar erakonnakaaslastele meelde.

„Nii jõudsime käesoleva aasta septembrisse. Selleks ajaks oli näha, et teadmata põhjustel on välisministri seisukohad torujuhtme küsimuses kardinaalselt muutunud. Välisminister oli asunud toetama põhjendades seda asjaoluga, et „Eestil ei jää muud üle," sõnas Laar.

IRLi esimehe kinnitusele soovitasid ka Eesti julgeolekuasutused valitsusel enne otsuse langetamist uurimisloa andmiseks kaaluda põhjalikult ja igakülgset suhtumist torujuhtme projekti, lugedes seda samuti Eestile märgatavaks julgeolekuriskiks.

Valitsus jätkab arutelu ja teeb otsuse Nord Stream AG merepõhja uuringute loataotluse kohta lähiajal.

Juhul kui Nord Stream saab kõik vajalikud kooskõlastused ja alustab gaasijuhtme rajamist Läänemere, kaalub ettevõtte ühe teenindussadamana Tiit Vähi juhitud Sillamäe sadamat. Nord Streami esindajad on korduvalt ka Sillamäe sadama esindajatega vestelnud. Tiit Vähi sõnul on Sillamäe sadam valmis, et võtta vastu torukatmistehas ja seda igal viisil teenindada.

ER

MAJANDUSNURK

Eesti majanduse areng: palgad kasvavad üle kahe korra kiiremini kuitööviljakus

Rahandusministeeriumi andmetel on majanduskasv Eestis esimesel poolaastal aeglustunud 7,3 protsendini. Aeglustumise peamiseks põhjuseks võib pidada sisenõudluse, eelkõige investeringute ja tarbimise juurdekasvu järkjärgulist vähenemist. Pidurdunud majanduskasvu taustal ulatus tööviljakuse kasv 5,9 protsendini ja palkade kasv 14,6 protsendini, seega kasvavad palgad üle kahe korra kiiremini.

Rahandusministeerium kommenteeris praegust olukorda, et selline tendents ei saa kesta kaua, kuna vähendab ettevõtjate kasumlikkust.

Eesti disain kogub Euroopas tunnustust

Juulikuus Hollandis toimunud Eindhoveni disainiseminaril kuulutati disainiauhinna Design Management Europe (DME) nominendiks teiste Euroopa ettevõtete seas ka moekaubandusega tegelev Baltika Grupp. Baltika Grupp on moedisainiga tegelev ettevõtte ja talle kuuluvad rahvusvaheliselt tuntud moebrandid Monton, Mosaic, Ivo Nikkolo ja Baltman, ettevõttes töötab 30 moedisaini, sisearhitektuuri, kujunduse ning

tugev sisenõudluse ning tööjõuturu püsiva konkurentsi toel on keskmine brutokuupalk tõusnud 11 549 kroonini, töandja keskmine tööjõukulu palgatöötaja kohta on momendil kuus 15 498 krooni ja tunnis 101,42 krooni. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes on tõus olnud kiire vastavalt 21,1% ja tunnis 19,0%.

Palkade kiire kasvu peamiseks põhjuseks on endiselt tugev konkurents tööjõu osas. Kui möödunud aastal tööjõukulude osa lisandväärtusest tänu kiirele tulude kasvule ei suurenenud, siis käesoleva aasta esimese kvartali andmetel on näha tööjõukulude suurenemist kasu-

mitte arvelt, märkis ministeerium.

Konkurentsi võime vähenemisega seotud riskide minimeerimiseks tuleks nii töövõtjatel kohandada oma käitumist selliselt, et palga- ja tootlikkuse kasvu erinevus hakkaks vähenema. Seda raskendab Eestis valitsev tööjõupuudus, teises kvartalis vähenes töötus Eestis rekordiliselt madalale, ulatudes viie protsendini.

Püsivalt madala tööpuuduse tingimustes on surve palkade tõstmiseks jätkuvalt suur, mistõttu saab olukorda leevendada vaid kaasaegsesse töökorraldusse ning tehnoloogiassa investeerides.

loogiassa investeerides.

Lisaks valitsevad pinged kinnisvarasektoris. Eesti Panga andmetel areng sõltub Eesti majanduse tasakaalustatud areng pankade konservatiivse ja riske arvestava laenupoliitika jätkumisest. Oluline on hoida laenu- ja maksete aastakasv tasemel, mis on kooskõlas erasikute ja ettevõtete maksevõime ja sissetulekute oodatava kasvuga. Kui aga majanduse tasakaalu näitajate paranemine aeglustub, võib see kõigutada välisinvestorite ja reitinguagentuuride usku Eesti majandusse.

Info põhineb BNSi allikatel

Björn Koop, kes tegi oma parktika Volkswageni autotehases ja viimased kolm aastat disainib autosid Hunday autotehase Euroopa disainikeskuses Frankfurtis.

Tunnustuseks Eesti disainile võis lugeda ka võimalust osaleda kevadel Stuttgartis aset leidnud disainikonverentsil „Face to Face / Estonia meets Germany” partnermaana.

Disainikonverents leidis sakslaste hulgas väga positiivse

vastukaja ja selle tulemusena külastab Saksa disainerite äridelegatsioon koos Saksa tööstusdisaini suurkuju Peter Raackega septembris Tallinna ja osaleb 21.–23.09 Disainiöö raames toimuvatel üritustel Tallinnas. Eesti disaini tulevad koha peale kaema ka mitmed tuntud Saksa meediaväljaanded.

EAS (Enterprise Estonia)
Riina Leminsky ja Evelyn Baum
e-post: hamburg@eas.ee

Eesti teater Hamburgi teatrifestivalil

Kujutage ette, et Teile antakse vastutusrikas ülesanne, juhtida üldsuse tähelepanu lähenevale energiakriisile, ressurside vähenemisele ning sellega kaasnevale üleilmsele lähenevale katastroofile — GAU on koputamas uksele. Mida suudaksite teha? Mõni kirjutaks ehk pressis meeleheitlikke emotsionaalseid üleskutseid või valgustavaid teaduslikke artikleid. Teine korraldaks allkirjade kogumise G8le ning pommitaks vastutavaid isikuid ja valitsusi kriitikaga *à la* Michael Moore. Kolmas kutsuks kokku demonstrandid. Kuid tõenäoliselt oleks Teile katse puhul tegemist ülitõsise alatooniga katsega päästmaks hukkuvat maailma. Ning abitu ja kasutu katsega pealekauba, sest püstist nimetissõrme inimesed ju ei armasta.

Kujutage veel ette, et lavastatakse just selleteemaline teatritükk, mis kannab pealkirja „Nafta“. Kas läheksite? Kui väsitavad tööpäevad seljataga, siis ihkab hing midagi lõõgastavat ning taunib raskesti-seeditavat reaalsust. Seega vist ei läheks. Aga kui tegemist eesti lavastusega võõrsil (ning seda juhtub vaid paari aasta tagant), muudaks see teatrikülastuse tahet osaliselt kindlasti.

Nimelt esines Tallinna teater NO99 Hamburgi teatrifestivalil „Projektion Europa“. Tegemist oli ühe juhtiva saksa lava (Schauspielhaus / Hamburg) katsega visandada pilt Euroopast. Küsides: kas Euroopa on seiklus ühinemisest ja mitmekesisusest? hiiglaslik kaubalaat? hirmuäratav monster?, asus Schauspielhaus otsima erinevusi ja sarnasusi. Projektijuhi ja kuraatori Andrea Tietz'i arvates võiks teater piiriületava meediumina asuda lausa vahendajarolli. Veendununa, et vaatamata kultuursetele ja sotsiaalsetele erinevustele on olemas ühine pinnas, mis tekib kunsti, muusika, filmi, kirjanduse ja teatri kaudu, olid külla kutsutud kuue erineva staatusega riigi esindajad — ühed külalisesinejatest on Euroopa Liidu vana tuumiku esindajad (Iiri, Saksamaa), teised uued liikmed (Eesti, Tšehhi), üks veel väljaspool seisev kandidaat (Türgi) ning üks kutsututest on geograafiliselt keskel, kuid poliitiliselt kõrvalseisja rollis (Šveits). Osavõtivatele teatritele ei olnud ette kirjutatud kindlat teematikat, et tekiks võimalikult mitmekesine ja vahetu mulje erinevatest perspektiividest, ootustest, visioonidest ja ideedest. Ajavahemikus 31.08.2007–09.09.2007 lavastati igal õhtul kahe erineva riigi tükid, lisaks korraldati iga riigi auks ka nende „Heimatabend“. Eesti õhtul viibis ka EV Berliini Saatkonna kultuuriaatšee pr Reet Weidebaum, tema külastus ja tervitus rõhutas festivali elik eesti osaluse tähtsust veelgi. Eesti Majandusesindus Saksamaal Hamburgis (Riina Leminsky ja Evelyn Baum) toetasid eesti trupi osalemist jõu, nõu ja materjalidega.

EÜSLi HEA Selts külastas etendust ühiselt 1. septembril 2007. Et lühidalt kokku võtta: etendus oli vapustav ning väga positiivne üllatus. Keskselt teemaks oli *PEAK OIL* — kriitiline hetk, mil naftavarude nappuse tõttu ületab nõudlus pakkumise — katastroofi algus. Hirmus tulevikuvision seega. Kuid see, mida neli mees- ja üks naisnäitleja pakkusid, oli ülikiire sõu, täis rollivahetusi, laule, tantse, audiovisuaalseid vaheklippe, striptiisi, poliitilist satiiri ning fakte, fakte, fakte. Ei mäletagi, millal viimati nii palju pisarateni naerda sai. Külma Hamburgi publik sulas ehk vaid Abba muusikalis „Mamma mia!“ veelgi rohkem. Kõige fenomenaaem oli noore lavastaja Tiit Ojasoo ja kaaslavastaja Ene-Liis Semperi tüki juures asjaolu, et ta oli oma vormilt ülimalt meelelahutuslik, pakkudes kuni tüki lõpuni üllatusi, kuid seejuures oli ta samaaegselt informeeriv, poliitiliselt silmi lahti tegema sundiv ühiskonna-kriitiline. Seejuures ei jää lavastus kaugeltki vaid eestikeskseks — paljastatakse nii omaeelse rahva ja peaministri Ansipi silmakirjalikkus, kui ka Bushi, araabia sheihhide ja kogu pangasüsteemi valed, peksa saavad nii üldinimlikud pahed (ahnus, edevus, kadedus, egoism, ...) kui ka labased *reality-show*'d. Sellisel viisil teostatud poliitilist lavastust on raske stiililiselt defineerida, kuid igal juhul on tegemist uue ja huvitava suunaga, millest areneb loodetavasti välja uus omaette žanr — tahaks selliseid elamusi meeleldi tihedamini kogeda... Kõik see selgitab ka etenduse populaarsust Tallinnas, millel olevat „piletid kiiremini välja müüdnud, kui Metallica kontserdile“.

Etendus viidi läbi peaaegselt eesti keeles, vaid väiksemad dialoogid olid inglise keeles. Kahjuks oli tõlke kvaliteet (subtiitritena seinal) kohati nii puudulik, et saksakeelne publik oli aeg-ajalt nõutult vaid väliseid efekte nautima sunnitud, sisulisest poolest täiesti eemale jäetuna. Sellest hoolimata: bravissimo!

Liilika M. Allev / Hamburg

Teatrietendusele järgnes hubane koosviibimine teatri kohvikus, kus NO99 näitlejad tutvustasid külalistele Eestit Foto: Riina Leminsky

IN MEMORIAM

Ülo Kompus

4.09.1923 Karula vald, Eesti — 11.08.2007 Starnberg, Saksamaa

Meie keskelt on lahkunud igaviku radadele heatahtlik ja sõbralik, endiste rindemeeste kamraad ÜLO KOMPUS. Temast on saanud see, kelleks me kõik kord saame, tahame me seda või mitte... Kuid mälestused lahkunust on jäädavad. Selline on Igaviku seadus.

Paljudele oli Ülo oma optimismi ja abivalmidusega heaks sõbraks ja nõuandjaks nendele, kes Teise maailmasõja päevil olid sunnitud maha jätma omaksed, sugulased, kodukolde ja leppima oma saatusega — eemalolekuga sünnimaast.

Oma sünnikohale Lüllemäele, kus tema vanemad külapoodi pidasid ning olid tuntud seltskonna- ja ühiskonnategelased, kinkis Ülo valla naisseltsile kooskämimise kohaks oma isamaja. Käinud mõne aasta kohalikus algkoolis, jätkas ta isa tahtel kooliteed Valga linnas. Haridusetee lõpetas Ülo Tartu Poeglaste Gümnaasiumis 1943. aasta mais. Nagu kümnetel tuhandetel temaealistel, äsja kooli-

pingist tulnuil, tuli selga tõmmata Saksa sõjaväe välihall sõdurisinel. Paljudele neist ei olnud antud võimalust puhata viimast und kodumaa mullas... Pärast haavata saamist Idarindel ja pikaajalist haiglaravi mobiliseeriti ta uuesti taganeva Saksa lennuväe abiteenistusse. Ülole lõppes sõda inglaste sõjavangina Ukle järve-äärses laagris. Seal edasi Belgiasse Zedelghemi. Pärast vabanemist 1946. aasta märtsis oli tal võimalus mõnda aega tööd leida USA sõjaväe tsoonis. Seal tutvus Ülo oma tulevase abikaasa Olli Mielbergiga, omaaegse Tartu Ülikooli arhitekti tütreaga, kes seal raamatukogus töötas. Edasi ootas Ülot ees Eesti sõjapõgenike laager Geislingis.

56 aastat jagasid Ülo ja Olli 24. detsembril aastal 1949 sõlmitud abielu rööme ja muresid Münchenis. Kui 1950. aastal oli võimalus emigreeruda Austraaliasse, loobus Ülo sellest. Ta täiendas oma teadmisi tehnilise joonestuse alal ning sai

1956. aastal Münchenis asuvas Siemensi firma büroos tehnilise joonestamise grupis töökoha, kust 1983. aastal läks pensionile grupi juhtiva spetsialistina.

Kompuste Müncheni kodu pakkus peavarju paljudele Eestist end täiendama tulnud noortele spetsialistidele. Aktiivselt osales Ülo koos abikaasaga kohalike eestlaste ühiskondlike organisatsioonide ja kiriku tegevuses. Oma kodumaad ja siin elavaid relvavendi õnnestus Ülol külastada alles 1989. aasta suvel. Koos abikaasaga külastas ta oma sünnimaad kuni seda võimaldas tervislik seisukord. Armastatunaks kohaks jäi siiski maamajakene Baieri mägistel nõlvadel.

Ülo jääb meie mälestustesse ausa, humoorika, abivalmis saatusekaaslase ja sõbrana. Mõeldes temale, langetame pea ta viimse puhkepaiga juures.

Endiste relvavendade ja sõprade nimel
Kalle Arumäe

IN MEMORIAM

Lia Pachla

sünd. Steinberg, pianist
30.10.1916 Pärnu — 26.07.2007 Husum

Me leiname ema ja ämma, kes vaatamata kõrgele eale täiesti ootamatult meie keskelt lahkus.

Kohe pärast Tallinna Konservatooriumi kontserteksamite lõpetamist pidi Lia sunniviisiliselt lahkuma armastatud kodumaalt. Sellest väljajuurimisest ei saanud ta kunagi üle.

Veel Eestis ta abiellus marimbaksülofonimängija Wolfgang Pachlaga, keda ta edaspidi paljudel turneedel klaveril saatis. Pärast vahe-

peatusi pommitatud Berliinis ja Viinis jõudsid nad viimaks koos kahe pojaga Fürthi ja Nürnbergi. Ta oli enastohverdav, helde ja väga tolerantne ema, kes oli tagasihoidlik ja enda suhtes väga vähenõudlik eriti sel ajal, kui pojad ta abi vajasid. Temast kui klaveriõpetajast peeti väga lugu.

1982. aastal suri pärast pikka haigust tema mees. Hiljem tuli tal üle elada veel mitmeid perekondlikke õnnetusi.

Me oleme õnnelikud, et ta oma viimased kümme eluaastat viibis meie juures kodus Bonnias ja lõpuks Husumis ja et me saime üheskoos eelmisel aastal pidada tema 90. sünnipäeva.

Leinas
Fredrik Pachla
abikaasa Christine Raphael'iga

Uinus vaikselt mu abikaasa

ÜLO KOMPUS

sünd. 04.09.1923 Karulas
surn. 11.08.2007 Starnbergis

Mälestust Sa hella pälvil,
väärid austust sõnu häid,
mälestuste kauneid jälgi
kõigi hinge Sinust jäi.
(K. Korsen)

Olli Kompus
kõigi omakste ja sõprade nimel

Lahkusid igavikku
meie kauaaegsed liikmed

LIA PACHLAT ja ÜLO KOMPUST

Avaldame südamlikku kaastunnet
omastele

Eesti Ühiskond Saksa Liitvabariigis

Lahkus meie pere hulgast

VALDU NURMISSAAR

Ta uinus raske haiguse tagajärele
oma kodus Fürthis.
Hr Nurmissaar oli aastaid
Eesti Raja toimetaja
kuni ta 1995. aastal haigestus

Avaldame kaastunnet abikaasale,
lastele ja lastelastele ning
sugulastele Rootsis ja Eestis

EÜSLi nimel Vilma Brinkmann
ja Eesti Raja toimetis

Mälestan head,
puhta iseloomuga sõpra

VALDU NURMISSAART

sünd. 06.03.1918
surn. 14.07.2007

ja avaldan kaastunnet
omastele

Johannes Kungas perega

Pilk ette

- **19.–21. oktoobril 2007**
EÜSLi ja Euroopa Eestlaste Koori ühine laululaager Annabergis
Pühapäeval, 21. oktoobril on samas (st Annabergis) koori kontsert
Info: mare@eestikoor.eu
- **20. oktoobril** korraldab EÜSLi HEA Selts väljasõidu endisesse hansapealinna Lüübekisse. Ettekanne: Surmatants kunstis ja kirjanduses
Info: hea-selts@eesti.de
- **21. oktoobril 2007 kell 15.00**
Jumalateenistus Hamburgis Nikolai kiriku koguduse majas Abteistr. 38 (U-Bahn 1, peatus: Klosterstern), Hamburg
Info: EÜSLi Hamburgi Eesti Rahvuskoondis, Gina Bauer
HSGmbH@t-online.de
- **9.–11. novembril 2007**
EÜSLi koroona ja jakkolo karikavõistlused Annabergis
Koht: Haus Annaberg, Annaberger Str. 400 Bonn-Bad Godesberg
info: EÜSL c/o Maie Kisis-Vainumäe
Maie.Kisis@t-online.de
- **18. novembril 2007 kell 15.00**
Jumalateenistus Hamburgis Nikolai kiriku koguduse majas Abteistr. 38 (U-Bahn 1, peatus: Klosterstern), Hamburg
Info: EÜSLi Hamburgi Eesti Rahvuskoondis, Gina Bauer
HSGmbH@t-online.de
- **17.–18. novembril 2007 kell 10.00**
EÜSLi Esinduskogu Aastapeakoosolek Hamburgis
Info: EÜSLi esimees Richo Zieminski
r.zieminski@gmx.de

Sudoku nr 6 lahendus

5	2	1	8	7	9	8	6	4
4	6	9	5	2	8	7	8	1
7	8	8	4	6	1	2	9	9
6	1	4	8	5	7	8	2	9
9	7	5	2	8	4	1	8	6
8	8	2	1	9	6	5	4	7
8	5	7	9	4	2	6	1	8
2	9	8	6	1	5	4	7	8
1	4	6	7	8	8	9	5	2

Täpsustusi, kommentaare, ettepanekuid, kaastöid, kuulutusi ja teateid ootame aadressile
EestiRada@yahoo.de

Tähtaeg: iga paaritu kuu 10. kuupäevaks

AJUTRENN!

Sudoku nr 6

			3	8				
		4		1		3		
	1	9	2				5	
7		5			1			
9	8						7	6
			7			4		9
	6				4	8	3	
		7		2		6		
				7	3			

OTSIME LUGEJAJD!

Saksa Posti teatel ei ela alljärgnevat isikud meile teadaolevatel aadressitel ja ajalehed tulevad tagasi. Ka keegi lugejaskonnast saab aidata?

Johannes Kesas (Hanau)
Asta Laurits (Augsburg)
Õie Wilken (Vechta)
Agnes H. Türin Geisler (Bad Aibling)
Regina Klesty (Mühlheim)
Tiia Torim (Bad Oeynhausen)

Kes teab nende inimeste uut elukohta ja aadresse, palume teada anda ERI toimetusele!

RAAMAT

Mart Helme "Pronksiöö proloog"

Aprillirahutused Tallinnas ei olnud väik selgest taevast, vaid aastatepikkuse poliitilise arengu etteaimatav jätk. Endine suursaadik Mart Helme on kogunud kokku oma Venemaa-teemalised artiklid alates Vladimir Putini presidendiks valimisest märtsis 2000 kuni pronksiöödeni 2007. Asjatundliku ja terava pilguga avab ta konflikti tagamaid ning rõhutab, et ajalugu teeme me kõik koos, siin ja praegu — Eesti eest võitlemise aeg pole veel läbi.

Kujundanud Tiiu Allikvee
Kirjastus Kunst

Raamatut saab tellida raamatupoe RAAMATUKOI kodulehelt www.raamatukoi.ee

Tallinna Kammerorkester

Kontsertreis Saksamaal ja Belgias (vt Pilk ette)

1989. aastal asutas professor Jüri Gerretz tollase Tallinna Konservatooriumi üliõpilastest keelpilli-orkestri, mille tuumikust moodustas dirigent Tõnu Kaljuste 1993. aasta aprillis TALLINNA KAMMERORKESTRI (TKO). Tõnu Kaljuste on aastate jooksul sidunud maailmas maineka Eesti Filharmoonia Kammerkoori tegevust TKOga, sellest koostööst saigi alguse TKO ametlik tegevus. Orkestri liikmed on kõik väljapaistvad muusikud, kes astuvad sageli üles soolokavadega ning esinevad erinevate ansambelite ja orkestrite koosseisus.

TKO (nii koos Eesti Filharmoonia Kammerkooriga kui ilma) on esinenud mitmel mainekal muusikafestivalil: Milano Bachi kantaatide festival (1996, 1997), Bremeni Muusikafestival (1998), Huddersfieldi kaasaegse muusika festival (1998), Kaustise Kammermuusikafestival (2005), festival NYYD 2005 Tallinnas, Budapesti Sügisfestival (2005), Moskva Lihavõttefestival (2006), Naantali Kammermuusikafestival (2006), Riihimäe Kammermuusikafestival (2007) ja Tuusulanjärve Kammermuusikafestival (2007).

Reisid nii iseseisva kontsertorkestrina kui ka

Sudoku reeglid:

Täida kõik tühjad ruudud nii, et

- igas üheksas reas (horisontaalselt)
- igas üheksas veerus (vertikaalselt)
- igas 3 x 3 ruudus numbrid 1 kuni 9 esinevad vaid ühel korral

Sudoku on populaarne Jaapani numbri-mõistatus, mis lööb laineid kogu maailmas. Pole vaja mingit matemaatikat ega arvutamist. Sudoku lahendamiseks on vaja vaid natukene loogilist mõtlemist ja arutlusoskust.

Juubilarid!

*Et kodukoldes tuli põleks,
et soojust palju elus oleks,
et kauneid hetki oleks veelgi
ja roose leiduks eluteelgi.*

September

pr Maria Kasak

Oktoober

pr Salme Lietz
pr Olga Pulk
hr Richard Jundas
hr Heiki Koik
hr Arved Rosenstein
hr Otto Rosin

Õnne juubilaridele hällipäevaks soovib Eesti Ühiskond Saksamaa Liitvabariigis ja Eesti Rada

EELTEADE

Järgmisel aastal tähistame ülesaksamaaliselt Eesti Vabariigi 90. aastapäeva üheskoos Bocholtis.

Täpsem info järgmises väljaandes.

EÜSLi juhatus

Pilk ette

- **Kremerata Baltica** kontserdid Gidon Kremeri juhatusel 27 noort Balti riikides muusikut esitavad Ida-Euroopa ning Eesti, Läti ja Leedu heliloojate loomingut
4.10.2007 — **Kronberg**, Hermann josef Abs Saal
7.10.2007 — **Kronberg**, Stadthalle
14.10.2007 — **Münster**, Großer Hörsaal der Universität Münster
20.10.2007 — **Bielefeld**, Rudolf-Oetker-Halle
Info: www.impresariat-simmenauer.de
- **13.10.2007 Wuppertal**
Kontsert festivali „Let the people sing“ raames Esineb ka Tallinna muusikakooli lastekoor Ingrid Körvitsa juhatusel Koht: Christuskirche (Unterer Griffenberg)
Info: www.wuppertaler-kurrende.com
- **19.–21.10.2007 Berliin**
Seminar Baltikumi ajaloost: **Sakslased, lätlased ja eestlased 1200–1945**
Koht: Hotel Escontel, Sömmerlingstr. 24-26
Info: Deutsch-baltischer Verein e.V. Babette Baronin von Sass
Info: www.baltictransfer.com
- **Kontserdid Paavo Järvi juhatusel**
Symphonieorkester des Hessischen Rundfunks
18.10.2007 — **Kassel**, Stadthalle
26.10.2007 — **Frankfurt**, Alte Oper / Großer Saal
Info: www.hr-online.de
- **Kontserdid Anu Tali juhatusel**
Deutsche Kammerphilharmonie, Bremen
18. ja 19.10.2007 Bremen, koht: Die Glocke
Kavas: Sanfte Gefechte, starke Frauen, klaveril Hélène Grimaud
23.10.2007 — **Bietigheim-Bissingen**, koht: Kronenzentrum
28.10.2007 — **Köln**, Philharmonie
Info: www.kammerphilharmonie.com
- **Tallinna Kammerorkester Andres Mustoneni juhatusel**
07.11.2007 — **Köln**, Philharmonie
09.11.2007 — **Wolfsburg**, Theater Wolfsburg, Klieverhagen 50
Belgias „Festival Europalia“ 11.11.–16.11.2007
12.11.2007 — **Sint Truiden** (Flandria), Bogaardi kultuurikeskus, Akademiezaal
13.11.2007 — **Brüssel**, Kuninglik Konservatoorium, kell 20.00
14.11.2007 — **Marche-en-Famenne**, Saint-Remacle kirik, kell 20.30
15.11.2007 — **Antwerpen**, koht: de Singel, kell 20.00
- **3.–13.10.2007, Karlsruhe TallinnKarlsruhe07**
Kunstiprojektis osalevad 8 tudengit Tallinna Kunstiakadeemiast ning 8 Karlsruhe kõrgkoolide kunstitudengit. Projekti juhib eestlasest kunstnik Erik Alalooga. Tudengid elavad ja töötavad 10 päeva koos Rheinlaheni sadama endises tollihoones. Eesmärgiks on *performance*, loominguline protsess, kunstiliste ja kultuuriliste ideede vahetamine, milles ka pealtvaatajad aktiivselt osa võtta saavad. Vernissage/ Finissage 13.10.07, kell 17.00
Koht: Ehemaliger Zoll, Halle 3, Rheinlahen Karlsruhe
Info: www.tallinnkarlsruhe.de/